

2022

LæringsCentret

ALMA-prisen 2022

ALMA-prisen 2022 går til Eva Lindström, Sverige, der er både forfatter og illustratør. Hun debuterede med bogen *Katmössan* i 1989. Hun er uddannet på The Art School Konstfack i Stockholm fra 1969-1974. I 1993 modtog hun Elsa Beskow Plaketten og var på shortlisten til the Hans Christian Andersen Award i 2014.

Juryens motivering:

“Eva Lindström’s enigmatic picture world is constantly transforming. Trees move abroad, dogs take on giant proportions and objects vanish, suddenly to reappear. With rapid brush strokes and dense colouration, Eva Lindström creates an ambiguous dialogue of text and image. The border between children, adults and animals is fluid. With great gravity and wild humour, they wrestle with the eternal questions: Who are we? Where are we going? Who took our hats?”

The Astrid Lindgren Memorial Award blev indstiftet i 2002 af den svenske regering for at promovere børns ret til gode historier. Med prisen følger 5 mio. svenske kroner. Prisen gives årligt til en person eller organisation for enestående frembragt litteratur for børn og unge. Første modtager af ALMA-Prisen var forfatteren og illustratoren Maurice Sendak, USA.

Eva Lindström, Sverige

Mette Winge 1937-2022 in memoriam

Mette Winge er død. Hun var uddannet bibliotekar, og efterfølgende blev hun dr. phil. fra Københavns Universitet med en afhandling om børneromaner i dansk litteratur. I 1982 blev hun den første kvinde på en post som programchef i Danmarks Radio. Først som chef for teater- og litteraturafdelingen, og fra 1988 til 1990 var hun chef for hele radiokanalen P1.

Hun romandebuterede i 1988 med den anmelderroste roman *Skriverjomfruen - en guvernanteroman*. Efterfølgende har hun skrevet en lang række bøger.

Blandt andre *Novemberlys*, *Sandflugt*, *Den femte vinter* og *Fuglebal*.

Gennem årene modtog Mette Winge også flere priser for sit arbejde. Blandt andet Edvard Pedersens Biblioteksfonds Forfatterpris, Rosenkjærprisen og Kritikerprisen.

Desuden blev hun hædret som ridder af Dannebrogordenen.

Ud over forfatterskabet sad Mette Winge gennem årene i adskillige bestyrelser. Blandt andre i Dansk Sprog- og Litteraturselskab, Bakkehus-museet, Dansk-Finsk Forening og Selskabet for Ophavsret. Hun var også en dygtig, vidende og lun formand for Center for Børnelitteraturs bestyrelse fra 1998. Mette Winge efterlader sig to sønner og tre børnebørn.

Æret være hendes minde!

HCA Medaljen 2022

Modtagerne af the Hans Christian Andersen Award 2022 er forfatteren Marie-Aude Murail, Frankrig og illustratoren Suzy Lee, Sydkorea. Marie-Aude Murail er født i 1954 i Le Havre, Frankrig. Hun har studeret litteratur ved Sorbonne Universitetet og har taget en PhD. Hun debuterede som børnebogsforfatter i 1986 med eventyr, historier og romaner. I 1996 og 1998 var hun nomineret til the Hans Christian Andersen Award, og i 2018 var hun finalist til samme pris.

Suzy Lee er født i Seoul, Sydkorea i 1974. Hun studerede tegning på The College of Fine Arts på universitetet i Seoul og debuterede i 2002 og har især dyrket den ordløse billedbog. I 2016 var Suzy Lee finalist til the Hans Christian Andersen Award.

The Hans Christian Andersen Award har været uddelt siden 1956, fra 1966 blev illustratørprisen en sideordnet pris. Indtil nu har kun tre danskere modtaget prisen, nemlig illustratørerne Svend Otto S. (1978) og Ib Spang Olsen (1972) samt forfatteren Cecil Bødker (1976).

Marie-Aude Murail, Frankrig

Suzy Lee, Sydkorea

Indhold

Opslagstavlen	2
Leder	3
Orlapien - læselyst og demokrati	
i børnehøjde	4
Tre typer åben skole-tilbud	
på Skoletjenesten.dk	6
Elevernes fantasi og handlinger	
driver historien fremad	8
Hvor er PLC på vej hen	
– med den ny bekendtgørelse?	10
Børnenes U-landskalender 2022	14
Tunesien – mellem TikTok og tradition .	16
Fantasifisk for foden af Mount Kenya...	20
Det år sjæle slår smut	22
Jeg har lige læst.	26

Seks mænd

Aldrig er en genudgivelse udkommet mere til tiden end netop nu under Ukraine-krigen. *Seks mænd* udkom første gang i 1972 med titlen *De seks mænd* på Bergs Forlag og må siges at være en udødelig klassiker, som Jensen & Dalgaard nu har udgivet med vanlig sikker næse for gode bøger. *Seks mænd* er en sort/hvid billedbog om, hvordan seks fattige mænd bliver rige og dermed bange for at miste deres rigdom. Det fører til krig og ufred, og efter en voldsom krig ender det med, at de drager ud for at finde et (nyt) sted, hvor de kan leve i fred... Ak! Det er engelske David McKee (1935-2022), der står for både tekst og tegninger. Mageløs og enkel. Godt at se denne fine og tænksomme billedbog igen!

Seks mænd

David McKee (tekst og illustrationer)
Oversat af Dal Michaelsen
Jensen & Dalgaard, 2022
48 sider

Pædagogisk LæringsCenterForening
Hjemmeside: www.plcf.dk
E-mail: plcf@outlook.dk

Redaktør

Eline Mørch Jensen
Weysesgade 9, 2100 København Ø
Tel: 2171 7027
eline.moerch@gmail.com

FU

Formand

Marlene Møller Drost
marlenedrost@gmail.com

Næstformand

Runa Petersen
Rune.B.Petersen@outlook.dk

Kasserer

Dan Damsø
plcf@damsøemail.dk

Birgitte Barfoed-Høj
Birg1942@rksit.dk

Karin Kjeldsen
kjeldsen.karin@gmail.com

Steen Juhl Møller
steenjm@gmail.com

Janne Bjerring Larsen
jannebjerring@gmail.com

Merete Jørgensen
merete@mail.dk

Pensionistgruppen

Formand Stig Bergmann
Stokkemarkevej 19, 2730 Herlev
stig.bergmann@gmail.com

PLCF administration
Annoncer og ekspedition

Inge Von Essen
plcfadm@outlook.dk
Tel: 40813123

Kontingent: Opkræves én gang årligt i januar.
Abonnement kr. 775,- ekskl. moms.

Næste nummer af LæringsCentret
udkommer primo august 2022.

Udkommer 6 gange årligt. Oplag 1.300
ISBN 0105-9556

Design og grafisk produktion
CS Grafisk A/S

Deadlines:

Nr. 4: 1. juni (udkommer primo august 2022)
Nr. 5: 1. sep (udkommer primo oktober 2022)
Nr. 6: 1. nov (udkommer primo december 2022)

Artikler i LæringsCentret dækker ikke
nødvendigvis redaktionens og/eller PLCFs
synspunkter.

Medlemskab:

Skriftligt via hjemmesiden på www.plcf.dk
Kontingent: Opkræves én gang årligt i december.

Overgang til pensionistgruppen:

Skriftligt via hjemmesiden på www.plcf.dk

Flytning, navneskift m.v.:
plcfadm@outlook.dk

Forside-illustration af Charlotte Pardi

Hurra, litteraturen er tilbage på PLC
(med den ny bekendtgørelse)

I dette sidste nummer inden sommerferien kigger vi den nye bekendtgørelse om folkeskolens pædagogiske læringscentre efter i sømmene, for at blive klogere på hvilken betydning ændringerne i forhold til bekendtgørelsen fra 2014 vil kunne få for PLC og de pædagogiske vejledere - i forhold til opgaver og samarbejde med kollegaer, ledelse og andre aktører.

Bekendtgørelsen har fået et løft og er blevet mere konkret og præciseret. Det er godt. Det er også godt at der er henvisninger til folkeskolens formål, lige som det er positivt at dannelse og alsidig udvikling har fået mere plads. Endelig er der god grund til tilfredshed over at litteraturen og elevernes frilæsning eksplicit nævnes og fremhæves som en af PLCs kerneopgaver, da netop bøgerne jo har en særlig plads i manges hjerter.

Vi har forgæves forsøgt at få et interview om BUVMs intentioner med den nye bekendtgørelse, men ifølge nye retningslinjer skal ministeriets presseafdeling på forhånd sige god for interviewspørgsmål, og herfra fik vi desværre det svar at man anså spørgsmålene for at være "meget politiske" og derfor ikke kunne imødekomme forespørgslen. Lidt overraskende i betragtning af at ministeriet – som altid – naturligvis ville få lejlighed til at godkende og/eller ændre/rette i citater. Og at spørgsmålene er politiske, dvs. uddannelsespolitiske, giver vist sig selv ...

Heldigvis var der ingen problemer i af få Danmarks Lærerforening (DLF) i tale, da Regitze Flannov, forkvinde for Undervisningsudvalget og hovedstyrelsesmedlem i DLF, gerne ville besvare de "meget politiske" spørgsmål og bidrage med DLF's syn på bekendtgørelsen og PLCs fremtidige rolle. I interviewet skinner respekten for lærerprofessionen igen, lige som den glæde og meningsfuldhed man som vejleder på PLC kan opleve ved at understøtte, vejlede og inspirere i samarbejde med kollegaer og elever, ses som værdifuld både ude på skolerne såvel som hos DLF.

Bladet, du holder i dine hænder, har ikke kun næsen i egen navle, men vender også blikket ud mod verden, når vi tager med Søren Jessen på tegn-en-fantasifisk-workshop med skolebørn, som aldrig har set havet, ved foden af Mount Kenya, og når turen går til Tunesien med Børnenes U-landskalender 2022. I år handler den om at styrke børn og unges ytringsfrihed gennem uddannelse af børnerreportere, som trænes i at producere egne historier om *for dem* væsentlige emner til både lokale og sociale medier.

Du kan bl.a. også læse om spillet Mis med de blå øjne, udviklet til mobiltelefoner og tablets, og som bygger på Egon Mathiesens klassiker af samme navn, om Orlapien som søger ambassadørklasser og om Adam O's nyeste bog Gro, som handler om at verden har brug for gode historier – og lige præcis sådan én har han her skrevet!

Og om meget mere – så rigtig god læselyst og god sommer!

Eline Mørch Jensen

og

Anna Johansen

Orlaprisen – læselyst og demokrati i børnehøjde

Af Mette Rabæk, projektleder for Orlaprisen

Orlaprisen er børnenes egen bogpris. Det er børn, der læser og udvælger de nominerede bøger, og børn, der anmelder og stemmer på vinderne af årets bedste, danske børnebøger. Orla giver al magt til børnene!

Orlaprisen blev uddelt første gang i 2005 – først i regi af DR og nu af bibliotekerne bag Albus børnelitteraturfestival i samarbejde med eReolen Go! De bøger, der er i spil til en Orlapris, er nye, danske udgivelser til de 9-12-årige. Orlaprisen er derfor oplagt til at sætte fokus på disse bøger og give børnene mulighed for at gøre deres indflydelse gældende inden for børnelitteraturen. På Orlaprisen.dk kan børn nominere deres yndlingsbøger, anmelde bøger til glæde for andre børn, og i oktober måned kan de stemme på de bedste bøger inden for fem kategorier.

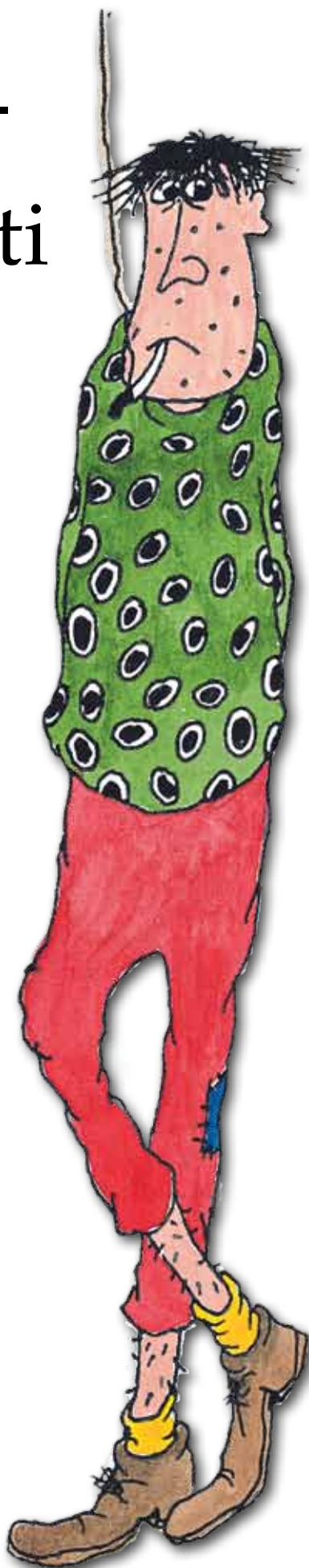
På Orlaprisen.dk bliver de nye titler løbende formidlet. Det kan forhåbentlig inspirere til læselyst blandt eleverne, men også give lærere og læringsvejledere en fornemmelse af, hvad der sker inden for dansk børnelitteratur. Det kan være svært at følge med i nye udgivelser – og endnu sværere at vejlede eleverne i, hvad de skal læse. Det vil Orla gerne hjælpe med gennem den fortløbende

formidling af nye titler. Næsten alle de bøger, der er i spil til en Orlapris kan læses eller lyttes på eReolen GO! I behøver altså ikke at have et toptunet PLC med masser af nye bøger, for at kunne give Orlaprisen plads i undervisningen.

Orlaprisen søger ambassadører

Da det er børnenes bogpris, skal børn selvfølgelig have så stor indflydelse på processen som muligt. Derfor søger Orlaprisen lige nu ambassadør-klasser, der vil være med til at læse, anmelde, udvælge og stemme Orlaprisen 2022 i hus. Som ambassadører for Orlaprisen får I blandt andet indflydelse på hvilke bøger, der skal nomineres, og I bliver inviteret til det store Orlashow på Dokk1 i Aarhus 17. november 2022. I deltager også i konkurrencen om et forfatterbesøg, og der er mulighed for at vinde en flot bogpræmie til klassen. Orla regner med at eleverne læser en del af bøgerne i løbet af august, september og oktober, og han vil også gerne have boganmeldelser til inspiration for andre. Og så skal I selvfølgelig få rigtig mange børn til at stemme om Orlaprisen 2022!

Ambassadørklasserne er et nyt initiativ, så vi vil gerne prøvekøre med en håndfuld klasser i år. Bliver det en succes, åbner Orla op for mange flere til næste år. Har du en 3.-6. klasse, der gerne vil være pionerer som Orla-ambassadører, så skriv til orla@mkb.aarhus.dk.

Opgave 2 Ret til dobbelt-konsonant

KvikDansk er differentieret træning, hvor eleverne automatisk træner på deres eget niveau. Du sparer tid med selvretende træningsopgaver og diktater. Du vælger, hvilke områder dine elever skal træne, og alle træner i lige lang tid. Du får overblik over elevens og klasens udvikling og typiske fejl. Det gør det nemt at følge målrettet op i undervisningen.

Elevernes fantasi og handlinger driver historien fremad

Af Anna Johansen, lærer og læringsvejleder på Ellemarksskolen i Næstved

Egon Mathiesens billedbog *Mis med de blå øjne* er udkommet som spil og testes her af 1.b på Ellebækskolen.

"Hej, jeg hedder Egon"... sådan mødes vi af fortælleren, Caspar Phillipson, i spillet *Mis med de blå øjne*, udviklet til mobiltelefoner og tablets af Savannah Entertainment. Spillet bygger på Egon Mathiesens klassiker af samme navn fra 1949. Baggrundsmusikken lyder som guitarspil fra dengang bogen blev skrevet, så vi får allerede her en snak med eleverne om hvornår historien er fra. Det er Savannahs "hofkomponist" Manuel Espasandin som har komponeret musikken, der er fra før lærerne blev født - nøj, det er længe siden! Eleverne synes godt om musikken.

"Prøv at skrive dit navn", fortsætter fortælleren. Laura fra 1.b går forventningsfuld frem og skriver klassens navn på tabletten, mens klassen kigger med på storskærmen. Så er historien i gang. Dansk læreren Mette Albers peger undervejs eleverne ud, som så stiller sig i kø ved tabletten. Hvert skærbillede har en fortælling og en opgave der skal løses ved at tegne, klikke eller viske på skærmen.

Det passer fint med at alle elever når at løse en opgave. Når en elev er i tvivl om hvad han/hun skal gøre, spørger han/hun klassen. Hænderne farer op og de andre elever er hurtige til at give et godt råd; "Prøv at fange myggen med en lasso", "Prøv at lave flere grene på træet". Det, eleven tegner, bliver en del af spillet, så før vi kan få alle katte med gule øjne op i træet, må der tegnes mange grene på. På den måde er alle elever aktive, selvom de ikke selv tegner på tabletten.

Hvad er en kat?

Klassen er midt i et emne om *Mis med de blå øjne*. De fokuserer på ordklasser, synonymer og antonymer. Mette Albers siger at *Mis med de blå øjne* er god at arbejde med, fordi den har så mange

Egon og 1.b er klar til at starte historien (Screendump)

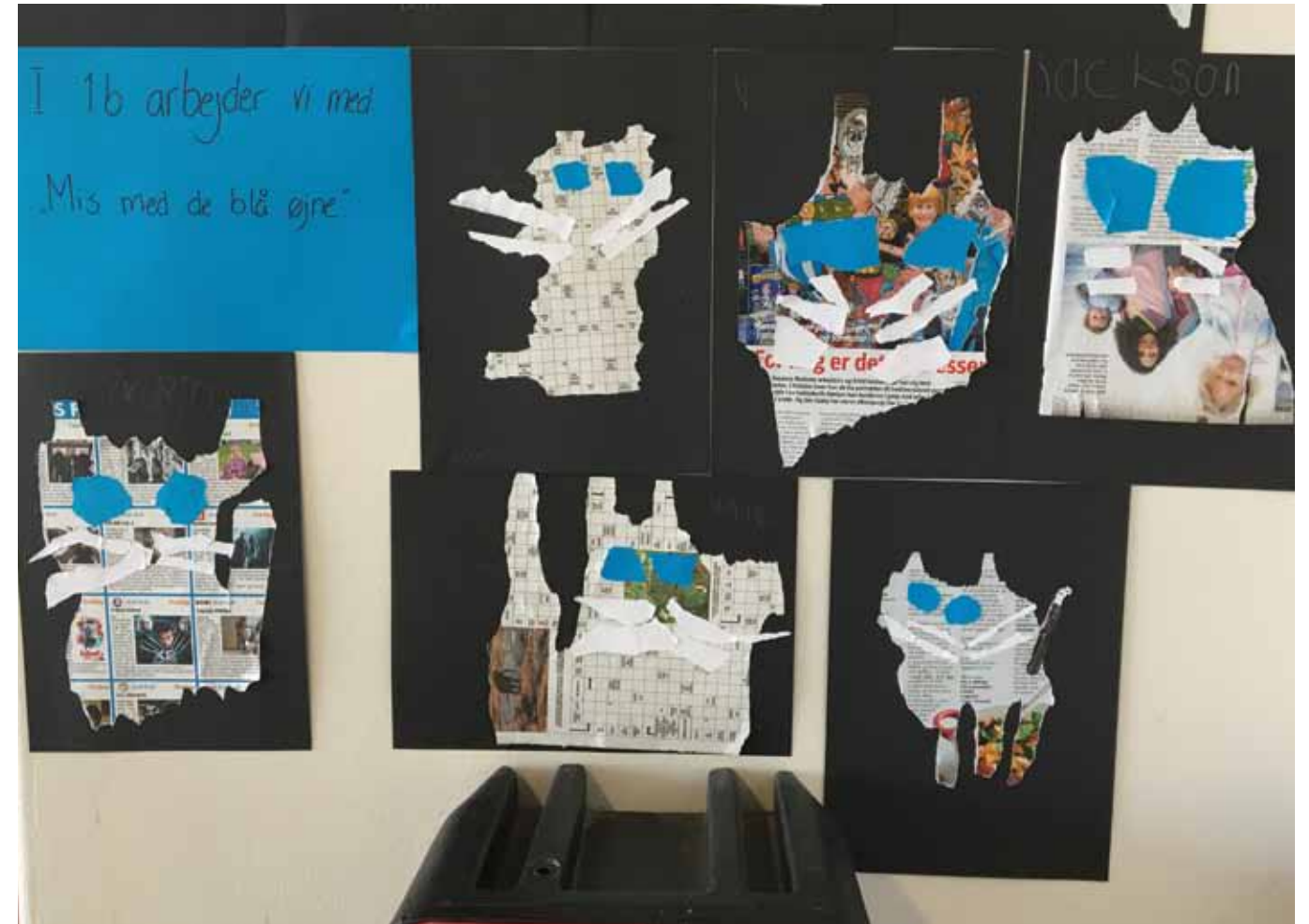
Alle kattene med de gule øjne er flygtet op i træet (Screendump)

Fra Savannah's egen beskrivelse af spillet på deres hjemmeside, savannah.dk: Spillet bygger på Egon Mathiesens (1907-1976) klassiske børnebog, der første gang blev udgivet i 1949.

Historien er blevet læst og elsket af tusindvis af børn og forældre og er siden 2011 solgt i mere end 100.000 eksemplarer.

Dens vigtige budskab om tolerance og accept er mere relevant end nogensinde. "En væsentlig drivkraft bag udgivelsen af spillet MIS MED DE BLÅ ØJNE har for mig været ønsket om at skabe et godt alternativ til, hvad spilmarkedet ellers byder på. Mathiesen var i sin kunst og bøger meget optaget af barnets nysgerrighed og kreative frihed. Den tilgang vil jeg gerne føre videre i spillet, for børn skal i mine øjne tages alvorligt. Jeg vil ikke vise en renskuret eller indoktrinerende version af virkeligheden, men i stedet udfordre barnets fantasi og fortælle en god historie fuld af humor og musikalitet," udtaler Per Rosendal, som står bag spiludgaven af børneklassikeren.

Spillet har kostet 2,5 mio. kr. og er udviklet i samarbejde med forlaget Gyldendal med støtte fra DFI, Creative Europe, Statens Kunstfond, Simon Spies Fonden samt AP Møller Fonden.

Rivebilleder af *Mis med de blå øjne*.

Foto: Anna Johansen

elementer at arbejde med, samtidig med at den har et enkelt og genkendeligt billed- og tekstsprog. Teksten kan perspektiveres til elevernes egen verden, med temaerne venskab, følelser og accept, om det at kunne sige "pyt" når man bliver drillet, men også om at man ikke skal dømme andre på deres udseende.

I klassen har de lavet en mindmap med for forståelse - hvad er en kat? De har set filmen, læst det første kapitel og lavet rivebilleder af missen. Når eleverne skal læse i 1. klasse, er det betydningsfuldt at arbejde med deres forståelse. Her bidrager spillet med en yderligere modalitet, hvor eleverne skal være aktive og forholde sig til historien, samtidig med at den bliver fortalt. Det er elevernes fantasi og handlinger der driver historien fremad.

I følge Mette Albers er filmen i samme stil og har samme fortæller som bogen, hvorfor spillet var meget genkendeligt. I forløbet skal 1.b arbejde videre med gentaget læsning, en metode hvor de genlæser siderne flere gange for at øve flydende læsning, og arbejder med at genfortælle historien.

Hvad mener eleverne?

Alle eleverne viser thumbs-up, da jeg spørger om de kan lide det. Det sjoveste er at tegne ting fra historien, synes de, og at de skal tænke sig om og gøre noget forskelligt for at løse opgaverne. De synes at det er nemmere at følge med i historien, fordi de selv laver noget aktivt undervejs. Flere elever siger at de vil spørge om de må få spillet derhjemme, hvilket vel må betyde at det godt kan tåle at blive spillet flere gange.

Historien er lineær og ændres ikke fra gang til gang, men animationerne bliver forskellige alt efter hvordan tegningerne udføres. Eleverne kan eksperimentere med udtrykket i flere af scenerne og med at få kattene til at gøre det, de mener passer bedst. Det ville være fint hvis eleverne havde mulighed for at prøve at gennemføre spillet selv, hvis det kunne downloades på flere tablets. Vi har en skoleaftale med Apple, men den indebærer også at vi skal betale licens for alle skolens iPads.

Alt i alt er spillet et rigtig fint supplement til arbejdet med billedbogen *Mis med de blå øjne*. Spillet fås både til tablet og mobil, og kan downloades i App Store og Google Play, hvor der betales en engangspris på 59 kr. Hvis skolen har en Apple uddannelsesaftale er prisen 23 kr. pr. device.

Tre typer åben skole-tilbud på Skoletjenesten.dk

Af Jakob Haahr-Pedersen, Skoletjenesten – videncenter for eksterne læringsmiljøer

Forår og tidlig sommer er for de fleste skoler lig med planlægning af undervisning, og i maj måned udsendte Skoletjenesten - videncenter for eksterne læringsmiljøer det nye årskatalog til samtlige skoler i Danmark.

Kataloget, der er landet på både lærerværelser og i de pædagogiske læringscentre, tilbyder inspiration til åben skole-besøg i hele landet med udgangspunkt i undervisningsportalen skoletjenesten.dk. Her udbyder over 500 eksterne læringsmiljøer aktiviteter og forløb inden for kunst, kultur og natur.

I denne artikel peger vi på tre aktuelle åben skole-tendenser på tværs af alle de tilgængelige undervisningstilbud på sitet. Det drejer sig om digitale tilbud, udendørsforløb og forløb der har fokus på fællesskaber og eleverne som aktive medproducenter. Vi håber at eksemplerne kan blive en inspirerende ressource i PLC-medarbejdernes arbejde med at guide lærere m.fl. i forhold til åben skole.

Digitale tilbud

De digitale undervisningstilbud rummer både portaler, onlineundervisning og forskellige digitale materialer, der kan understøtte eller supplere den fysiske undervisning i eksterne læringsmiljøer. De digitale tilbud gør det således muligt for skoler at benytte tilbud fra eksterne læringsmiljøer på trods af transportudfordringer eller store fysiske afstande. Et eksempel på et digitalt undervisningstilbud er "Live fra Jelling" fra Kongernes Jelling, der foregår som en livestreamet guidet tur mellem Gorm den Gamles og Harald Blåtands monumenter.

I livestreamen indgår også små film og billedindsatser, der giver supplerende forklaringer til guidens oplæg om vikingekongerne Gorm og Harald og deres

I Øhavsmuseets forløb "Når ting kan tale" udforsker eleverne Finstrup kirkeruin ved Faaborg.

Foto: Ard Jongsma @ Øhavsmuseet

monumentale byggerier, Danmarks fødsel og overgangen til kristendommen. Det er muligt for eleverne at stille spørgsmål undervejs via en pc i klassen direkte til formidlerens mobilskærm.

Et andet eksempel på et digitalt undervisningstilbud er den digitale undervisningsportal Dagens Grønland, der er udviklet af Det Grønlandske Hus i København. På portalen kan eleverne gennem film, kort, billeder, artikler og opgaver arbejde med aktuelle grønlandske problemstillinger inden for tretten hovedtemaer som fx turisme, natur, råstoffer og klimaforandringer. På skoletjenesten.dk/undervisning er det muligt at anvende søgeordene "digitale forløb".

Udendørsforløb

En anden type undervisningsforløb er kendetegnet ved at foregå udendørs. En

del af disse forløb udspringer af corona-periodens særlige krav til udendørsundervisning, mens andre er inspireret af udeskoleundervisning eller trækker på en lang tradition for fx rolle- eller dilemmaspil i kulturhistoriske miljøer. Flere traditionelle museer har også eksperimenteret med at rykke dele af deres undervisning udendørs i forskellige sammenhænge.

Et eksempel på dette er Musikmuseet i Københavns nye undervisningstilbud "Stomp i det fri". Her skal eleverne lave rytmiske øvelser, løse opgaver i mindre grupper og deltage i sammenspil med hele klassen på skolens udendørsareal. Foruden at prøve kræfter med Musikmuseets medbragte instrumenter som percussion og spande mv. får eleverne til opgave at finde alternative lydkilder på stedet. Det kunne fx være en bænk, et gitterhegn, et træ eller et par sko.

Et andet eksempel er Øhavsmuseets forløb "Når ting kan tale", der foregår i Finstrup kirkeruin ved Faaborg. Forløbet kombinerer fagene historie, kristendomskundskab og matematik, når eleverne skal arbejde med kirkeruinen som kilde gennem observationer og matematiske tegninger. Den anden del af forløbet er mere sanseligt orienteret, og her går eleverne i dialog med hinanden om "kirkerummets" historiske anvendelse i det fri.

På skoletjenesten.dk/undervisning er det muligt at anvende søgeordene "udendørs forløb".

Fokus på fællesskaber og elevers produktion

En tredje type forløb har fokus på elevernes samarbejde, fælles oplevelser og mulighed for at blive aktive medproducenter i sanselige og eksperimenterende aktiviteter.

På skoletjenesten.dk/undervisning kan PLC-medarbejdere og lærere søge og booke blandt ca. 3000 undervisningstilbud fra eksterne læringsmiljøer i hele landet. Foruden digitale forløb, udendørs forløb og forløb med fokus på elevernes trivsel kan der søges på emneord som fx bæredygtighed, innovation, kreativitet og erhverv. Der er både gratis forløb og betalingsforløb, der dækker forskellige fag, emner og målgrupper. Vil du høre mere om tilbud på skoletjenesten.dk, kan du kontakte Skoletjenesten på kommunikation@skoletjenesten.dk.

Et eksempel på dette er forløbet "Hånd i hånd" på Statens Museum for Kunst i København. I forløbet skal de mindste elever gennem forskellige kreative processer sammen undersøge, hvad det vil sige at være i et fællesskab eller at være uden for. På tværs af museets samling skal de også opleve og undersøge kunst, der udtrykker forskellige former for fællesskaber som fx venskaber, familiefællesskaber eller samfundsmæssige fællesskaber.

Et andet eksempel er forløbet "Liv i historien - Animation med Livets gang i Lidenlund" på Lemvig Museum. Inspireret af Henning Gantriis' tegneserie *Livets gang i Lidenlund* og en af museets udstillinger skal eleverne samarbejde i mindre grupper om at producere deres egne tegnefilm i museets nye animationsværksted ved hjælp af iPad og mobiltelefon. På skoletjenesten.dk/undervisning er det muligt at anvende søgeordene "styrket trivsel".

Med "Stomp i det fri" tilbyder Musikmuseet klasser en musikalsk, social og lærerig oplevelse på skolens udendørsareal.

Foto: Ulla Hahn Ranmar @ Musikmuseet

Hvor er PLC på vej hen – med den ny bekendtgørelse?

Af Anna Johansen, lærer og læringsvejleder på Ellemarksskolen i Næstved

Hvilken betydning har Bekendtgørelsen om folkeskolens pædagogiske læringscentre (under Folkeskoleloven § 19) for PLC og PLC-medarbejderne - i forhold til opgaver og samarbejde med kollegaer, ledelse og andre aktører?

Regitze Flannov er forkvinde for Undervisningsudvalget og hovedstyrelsesmedlem i Danmarks Lærerforening (DLF) og kommer i dette interview med sit bud på hvordan DLF vurderer bekendtgørelsen, som så dagens lys i februar 2022, og PLCs fremtidige rolle.

DLF har ifølge Regitze Flannov haft indflydelse på den ny bekendtgørelses indhold via de høringssvar, som er blevet indsamlet på baggrund af input fra de professionelle på skolerne. På den måde er deres grundholdninger til hvad en god skole er, folkeskolens formålsparagraf og DLF's folkeskoleideal kommet til udtryk og blevet hørt, mener hun. DLF sidder sammen med bl.a. KL, PLCF og It- og medievejlederforeningen med i en arbejdsgruppe, der skal bidrage til en vejledning, som ministeriet udarbejder i forlængelse af den nye bekendtgørelse.

- DLF prøver hele tiden at påvirke dér, vi kan, med *alt* hvad der bliver lavet i forhold til bekendtgørelser, love og rammer for skolearbejdet. Der står vi på nogle grundprincipper om lighed og ligestilling, hvor folkeskolen skal kunne

udvikle alle børn uanset hvor de kommer fra, siger Regitze Flannov. Hun tilføjer at DLF generelt er positivt indstillet over for indholdet i den ny bekendtgørelse.

Hvordan ser I på at litteratur, fritidslæsning og samarbejde med folkebibliotekerne er blevet indarbejdet i bekendtgørelsen?

- Vi ser adgangen til bøger som en forudsætning for, at man kan få et fælles dannelses-udgangspunkt, når man går i folkeskolen. Netop denne del handler om at opbygge et fælles udgangspunkt i forhold til fritidslæsning og litteratur. Vi er jo ikke alle vokset op i hjem, hvor vi går på folkebiblioteket om lørdagen med vores forældre. Det, at vi også formidler litteratur til børnenes fritidslæsning, med udgangspunkt i skolen og med det kendskab, vi har til vores elever, giver rigtig god mening, siger Regitze Flannov og lægger til:

- Forpligtelsen til at stille bøger til rådighed for elevernes fritidslæsning er en del af folkeskoleloven. Men det er positivt, at bekendtgørelsen nu tydeligere betoner fritidslæsningen og giver plads til læselysten, så vi i hvert fald kan prøve på at give flere børn muligheden for at opleve litteratur både i skolen og i fritiden, ikke mindst via den pædagogiske og didaktiske indsigt, som PLC-medarbejderne har.

Klædt på til opgaven

På spørgsmålet om det øgede fokus på fritidslæsning vil afføde nogen form for krav om efteruddannelse af PLC-vejlederne, da man jo i dag sagtens kan være PLC-vejleder uden at have viden om litteratur og fritidslæsning, er Regitze Flannov i tvivl om BUVMs intentioner. Og hun er ikke bekendt med at der skulle

være planer om en efteruddannelse i støbeskeen.

- Men det burde der være! DLF har nemlig den holdning, at man skal være klædt på til at kunne løse sine opgaver, uanset om man er vejleder, lærer eller skolebibliotekar. Det må derfor altid være et krav, at man har adgang til den uddannelse, der er brug for på skolen. Når det er sagt, skal rammerne også være der, der skal være tid og rum på PLC til alle de aktiviteter, man ønsker på en given skole, så det passer ind i en lokal kontekst, siger hun.

- DLF vil gerne understøtte de udadrettede aktiviteter på PLC, der både kan inspirere og vejlede lærerne, finde materialer til eleverne og være udfarende med didaktik, lokalkendskab, gode ideer til gæstelærere og alt det man i øvrigt arbejder med på PLC. Så man skal både have kompetencerne, men også rammer til at lave dette arbejde, fastslår Regitze Flannov.

Hun pointerer at det at være lærer i dag, med så komplekst et arbejdsfelt med mange elever, som har forskellige behov, kræver nogle særlige foranstaltninger rundt om undervisningen:

- Her er vejledere på PLC helt nødvendige som nøglefigurer, hvis lærerne skal lykkes med den komplekse undervisningsopgave. Der er behov for input og inspiration fra kolleger, der har et specialiseret og dybdegående kendskab på mange forskellige områder, da lærerne jo ikke kan have styr på alting, mener hun.

Pædagogisk læringscenter og/eller skolebibliotek?

På BUVMs hjemmeside står der at ordet "skolebibliotek" siden folkeskolereformen i 2014 har været omlagt til at hedde det

pædagogiske læringscenter. Men hvad ligger der bag den navneændring og hvad er – og hvilke opgaver har - PLC i dag?

Er PLC et sted eller en organisation?

- Det er et rigtig interessant spørgsmål! Jeg ser PLC som en samlet enhed af skolebiblioteksfunktionen, matematikvejleder, læsevejleder, inklusionsvejleder og skolens øvrige vejledere. Men det afhænger selvfølgelig af lokale behov - og ja, også af hvad det er for elever, man har, og af særlige, lokale udfordringer og indsatsområder. Det er også forskelligt fra kommune til kommune, hvilke vejledere man har ansat, om det for eksempel er en naturfagsvejleder eller it-vejleder, siger Regitze Flannov og tilføjer:

- Tit vil skolebibliotekaren og andre vejledere overlappende hinandens faglighed, sådan at hvis en matematikvejleder nu er god til at sætte gang i en anderledes undervisning eller nogle spændende temaer, så vil skolebibliotekaren supplere med sin viden om materialesamlingen. Eller måske har skolebibliotekaren et godt et forhold til en lokal forfatter eller kontakt til det lokalhistoriske museum, sådan at han eller hun med sit overblik og sin viden kan inspirere lærerne til forskellige tilgange til materialer og undervisning.

Alligevel mener hun godt at PLC overordnet kan ses som en enhed, hvor man har samlet en bred viden og ekspertise, og arbejder for nogle indsatsområder, man er fælles om på skolen:

- Det kan være at man på PLC står for at planlægge nogle temauger hvert år, at man koordinerer og laver forløb, som lærerne kan få god vejledning i eller også

Når det er formuleret sådan, betyder det så at det noget man skal – altså at alle skoler skal have et PLC, og at det skal bestå af skolens vejledere og ressourcepersoner?

- Det fremgår eksplicit at alle skoler skal have et PLC, ja, og i øvrigt at man skal samarbejde med folkebiblioteket. Men i DLF mener vi at det er vigtigt at de ansatte på PLC er skolebibliotekarer og andre ressourcepersoner og vejledere, som har en lærerbaggrund og et praktisk pædagogisk udgangspunkt. Det er noget vi lægger stor vægt på, understreger Regitze Flannov og fortsætter:

- Med bekendtgørelsen lægges der op til at PLC-medarbejderne skal være udfarende og inspirerende over for både lærere og elever, i undervisningens planlægning, gennemførelse og evaluering og i formidling af bl.a. materialer. Men for at kunne være gode formidlere er det afgørende at kende til undervisningen og være godt inde i de didaktiske overvejelser, ikke mindst i forhold til hvor eleverne befinder sig, sådan at de kan vejlede dem bedst muligt og inspirere dem til at sætte sig ind i for eksempel litteraturen.

Regitze Flannov mener at dette vil være med til at sikre at PLC bliver ved med at være det sted på skolen, som samler viden og videnspersoner, skolebibliotekarer, vejledere og andre ressourcepersoner, så de kan arbejde sammen med udgangspunkt i hver deres "dybdeviden".

Stærke sammen

Hvad betyder det for PLC at denne viden samles ét sted?

- Jeg tror der ligger en stor styrke i at PLC udgør sådan en hat for vejlederne som kan arbejde sammen og være udfarende i forhold til at understøtte god undervisning. Nogle gange ved at gå direkte ud og være med i undervisningen og andre gange ved at vejlede lærere og introducere dem for undervisningsmidler og forløb omkring – ja, litteratur eller til lege, temauger eller hvad det nu kan være.

I den ny bekendtgørelse er der tale om "undervisningsrelaterede" aktiviteter, mens det før hed "læringsrelaterede" aktiviteter – er der nogen reel indholds-mæssig forskel?

- Det er en udvikling, vi har været igennem med stort set alle bekendtgørelser, at man har fjernet eller udskiftet

nogle ord. Vi var ikke glade da "undervisning" smuttede ud af sproget, da det jo er vores kerneopgave, så vi er meget tilfredse med at det er kommet tilbage igen. Det er en understøttelse af vores profession som lærere og vejledere, som jeg hilser meget velkommen, og en anerkendelse ikke mindst, mener Regitze Flannov.

En anden ændring i den ny bekendtgørelse er at Stk. 2 er blevet fjernet. Dens ordlyd var som følger: "Inden for lovgivningens bestemmelser, kommunalbestyrelsens mål og rammer og skolebestyrelsens principper træffer skolens leder beslutning om, i hvilket omfang følgende opgaver varetages som en del af læringscentrets opgaver."

Hvad betyder det for PLCs indflydelse?

- I sidste ende er det skolens ledelse der prioriterer mål og opgaver, men det sker nu som før sammen med medarbejderne - i Danmark leder vi jo i samarbejde med medarbejderne! - så ligesom lærerne vil PLC fortsat have indflydelse på skoleudviklingen. PLC vil altid kunne gå ind og sige "vi har brug for det og det" - for eksempel ansætte en matematikvejleder, fordi man ønsker at løfte matematik-undervisningen.

- På samme måde vil den pædagogiske vejledning af ledelsen være en del af PLCs opgave, hvor man er med til at prioritere ressourcerne i forhold til det lokalsamfund man nu er i. Og sådan skal det selvfølgelig også være, selvom det til sidst er ledelsen der træffer de endelige beslutninger, understreger Regitze Flannov.

Ændringer i bekendtgørelsen om PLC – fra hhv. 2014 og 2022

Af Anna Johansen, lærer og læringsvejleder på Ellemarksskolen i Næstved

For at skabe et overblik over ændringerne i den nye bekendtgørelse om det pædagogiske læringscenter fra 2022 i forhold til bekendtgørelsen fra 2014, præsenteres her en sammenligning af beskrivelsen af PLCs funktion og opgaver i prioritering såvel som og ordlyd.

I den nye bekendtgørelse bliver der i indledningen defineret hvem PLC består af – nemlig af skolens vejledere og ressourcepersoner. Skolebibliotekaren kan være en af ressourcepersonerne, men står ikke nævnt. Denne definition var ikke med i bekendtgørelsen af 2014.

Der bliver i § 1. lagt vægt på, at det

er lærernes og pædagogernes brede didaktiske og pædagogiske praksis, der skal understøttes – og derigennem elevernes læringsprocesser og læringsresultater. Det pointeres her sprogligt at det er undervisningen man vil påvirke, ikke elevernes læring.

Der er kommet nogle mere aktive ord ind i beskrivelsen af PLC's arbejde, de skal igangsætte og understøtte skolens strategiske og organisatoriske arbejde, hvor man før "kun" skulle understøtte. PLC skal nu vejlede – mere end at formidle. Det fremgår desuden tydeligere, at PLC skal være en aktivt deltagende del af skolens virke, idet PLC skal "Samle og koordinere skolens vejledningskompetencer", hvilket er endnu en konkretisering af, at hvem og hvad, PLC er.

Endelig præciseres litteratur og fritids-læsning i § 1., 4) som områder PLC særskilt skal vejlede om, ligesom PLC skal samarbejde med folkebiblioteket. § 2., 2.d. Desuden skal PLC vejlede om kultur-

tilbud generelt – mens præciseringen at "understøtte samarbejdet med idræts-, kultur- og foreningslivet" nu fjernet.

Visse begreber fra folkeskolereformen som målstyring og understøttelse af en længere skoledag er fjernet, mens følgende sætning fra folkeskolens formål er blevet tilføjet i bekendtgørelsen fra 2022: "fokus på at udvikle arbejds-metoder og skabe rammer for oplevelse, fordybelse og virkelyst".

Hele § 2., Stk. 2, i den gamle bekendtgørelse som vedrører opgaver, som kommunalbestyrelse, skolebestyrelse og leder kunne beslutte om PLC skulle varetage, er blevet fjernet. Dette betyder, som jeg læser det, at disse opgaver ikke længere kan fravælges som PLCs ansvarsområder.

I oversigten herunder er der af hensyn til sammenligningen flyttet punkter i bekendtgørelsen fra 2014, så de matcher punkterne fra 2022. Begreber, der er ændret, er markeret med hhv. turkis/rødt.

§ 1 Formål, 2022	§ 1 Formål, 2014
§ 1. Det pædagogiske læringscenter udgøres af skolens vejledere og ressourcepersoner, som i samarbejde med skolens ledelse og lærere arbejder for	
at fremme alle elevers faglige og alsidige udvikling og trivsel ved	Læringscentret skal fremme elevernes læring og trivsel i en motiverende og varieret skoledag
At understøtte, inspirere og udvikle lærernes og pædagogernes didaktiske og pædagogiske praksis og udvikle undervisningsrelaterede aktiviteter for eleverne.	ved at udvikle og understøtte læringsrelaterede aktiviteter for eleverne samt inspirere og understøtte det undervisende personales fokus på læreprocesser og læringsresultater
1) igangsætte, understøtte og evaluere skolens strategiske og organisatoriske arbejde med pædagogisk praksis, undervisningskvalitet og undervisningsmiljø samt understøtte skoleudviklingsindsatser,	1) understøtte skoleudviklingsinitiativer i samspil med ledelsen,
2) samle og koordinere skolens vejledningskompetencer med henblik på at understøtte lærere og pædagogers arbejde med elevernes læreprocesser og læringsudbytte i alle fagblokke	4) understøtte samarbejdet mellem skolens ressourcepersoner.
3) sætte forskningsbaseret viden om undervisning og læring i spil på skolen og	3) sætte forskningsbaseret viden om undervisning og læring i spil på skolen og
4) vejlede om kulturtilbud, litteratur og læsning, herunder også bøger til elevernes fritidslæsning.	2) formidle kulturtilbud til børn og unge,
§ 2. Det pædagogiske læringscenter varetager følgende opgaver:	§ 2. Følgende opgaver varetages af det pædagogiske læringscenter:
1) Skaber overblik over og vejleder i valget og brugen af tilgængelige analoge og digitale undervisningsmidler.	1) Skabe overblik over og formidle tilgængelige læringsressourcer.
2) Understøtter på baggrund af Fælles Mål lærere og pædagogers planlægning, gennemførelse og evaluering af undervisningen med opmærksomhed på	2) På baggrund af Fælles Mål at understøtte det undervisende personales planlægning, gennemførelse og evaluering af undervisning og pædagogiske aktiviteter med udgangspunkt i navnlig:
a) aktuelle indsatsområder på skolen,	a) aktuelle indsatsområder på skolen, b) digitale medier
b) inddragelse af data og evalueringsresultater,	e) nyeste viden om målstyret undervisning, læringsaktiviteter og evaluering. Stk 2 3) Koordinere og samle dokumentation om læringsresultater og evaluering.
c) folkeskolens tværgående temaer og	c) pædagogisk praksis og læring, (nu i stk. 1)
d) samarbejdet med eksterne parter, herunder folkebiblioteket.	d) samarbejdet med eksterne parter om læring, udvikling og trivsel og Stk 2 2) Understøtte samarbejdet med idræts-, kultur- og foreningslivet.
3) Udvikler og understøtter undervisningsrelaterede aktiviteter for eleverne med fokus på at udvikle arbejdsmetoder og skabe rammer for oplevelse, fordybelse og virkelyst jf. folkeskolens formål.	
	Stk. 2. Inden for lovgivningens bestemmelser, kommunalbestyrelsens mål og rammer og skolebestyrelsens principper træffer skolens leder beslutning om, i hvilket omfang følgende opgaver varetages som en del af læringscentrets opgaver: 1) Understøtte organisering og tilrettelæggelse af en længere og mere varieret skoledag.
§ 3. Bekendtgørelsen træder i kraft den 4. marts 2022.	§ 3. Bekendtgørelsen træder i kraft den 1. august 2014.

Børnenes U-landskalender 2022

På optagelse: Børnereporterne lærer om ytringsfrihed i praksis, når de laver historier til lokalradio og SoMe.
Foto: Jeppe Gudmundsen-Holmgreen

Af Eline Mørch Jensen

I år har U-landskalenderen fokus på Tunesien og børn og unges ytringsfrihed og ret til medbestemmelse. Undervisningsmaterialet til 1.-5.klassetrin er som altid rigt, kreativt og varieret.

Dette års bistandsprojekt handler konkret om at uddanne tunesiske børn og unge til at lave deres egne, uafhængige lokalmedier, hvor de kan komme til orde med emner, som optager dem og dermed få indflydelse på deres egen hverdag. Børnereporterne vil også lære om ytringsfrihed, om vigtigheden af troværdige kilder og nyheder og om hvordan de selv kan bidrage til en fredelig og demokratisk udvikling i deres land. Hvilket til sammen forhåbentlig kan være med til at give dem mere håb for fremtiden.

Bag projektet står den danskbaserede ngo IMS (International Media Support), som arbejder for demokrati og ytringsfrihed. I samarbejde med tunesiske All Khatt, som ligeledes arbejder for pressefrihed, ytringsfrihed og retten til uafhængig og troværdig information, vil IMS på baggrund af et allerede afprøvet pilotprojekt udbygge og videreudvikle indsatsen på området i otte tunesiske udkantsområder, hvor stigende fattigdom og ungdomsarbejdsløshed er udbredt og særligt pigerne risikerer at droppe ud af skolen.

Baggrunden for projektet er, ifølge IMS, dels at børn og unge i Tunesien holdes uden for beslutningsarenaen og at deres engagement i samfundet er lavt, dels at mange af de mest udsatte tunesere bor i såkaldte nyhedsørkener, hvor der ikke er nogen medier der sikrer en troværdig information eller nogen "opdragelse" i ytringsfrihed og demokrati, og da slet ikke rettet mod børn og unge. Et af de få medier, der siden det arabiske forår,

har arbejdet på at bringe nyheder ud til udkantsområder, er netop Al Khatts avis *Jaridaty* ('Min avis' på arabisk). Udover at udbrede lokaljournalistikken, træner Jaridaty børn og unge i at forstå medierne og selv producere nyheder.

Børnenes egen stemme

Børnereporterne udgiver løbende deres historier som podcasts og videoer i lokalradioen og på de sociale medier samt i fire årlige lokale børneaviser med indhold, der har potentiale til at blive bragt i nationale medier, hvilket der ifølge IMS faktisk er eksempler på. Med Børnenes U-landskalender kan Jaridaty nå ud i flere områder med deres historier, ligesom IMS kan sikre at der udgives fysiske aviser, der kan uddeles på lokale gader og markeder.

Gennem journalistikken kan børnene og de unge give udtryk for, hvad der optager dem og hvad de oplever af problemer i deres liv og lokalområde, mens de

samtidig lærer at reflektere over deres samfundsansvar og handlemuligheder. IMS peger også på, at børnereporterens nyhedsdækning kan være med til skabe konkrete og synlige resultater, som eksempelvis da en artikel om de dårlige veje førte til, at kommunen asfalterede hovedvejen.

Netop problemet med dårlige veje har indirekte fået plads i årets elevbog *En farlig film* af Kirsten Sonne Harild (se interviews 16 ff.). Her får eleverne indblik i 12-årige Naims hverdag og hører om hvordan hans søster, som er børnereporter på lokalradioen, hjælper ham med at fortælle en vigtig historie om en trafikulykke og en flugtbillist i radioen, hvilket får stor betydning for hans ven Sami. Derudover er det betydningsfuldt fordi det nogen gange er nødvendigt at sige ting højt – også selv om man er en lille bange dreng.

Bestil classesæt og lærer-kurser

Elevbogen rummer desuden tre eventyrlige læs let-historier, formidlet af Kirsten Sonne Harild, samt fakta om og flotte fotos fra Tunesien – om dyrelivet med skorpioner, blåkrabber og fåreflokke, om de romerske ruiner og frodige oliven- og citruslunde, om det travle kystland, den moderne storby Tunis og Saharas sandørken med palmeoaser og saltsøer, hvor Tatooine-scenerne fra Star Wars er i øvrigt optaget, hvilket også indgår i materialet.

Danidas undervisningsmateriale består af fagopgaver, der opfylder fagmålene og har et globalt udsyn, der ligger fint i tråd med skolernes arbejde med verdensmålene. Eleverne kan som altid både være kreative og for eksempel arbejde med mønstre, symboler, foldebøger, smykker og malerier, de kan eksperimentere med salt og bygge en akvædukt i Natur/teknik, de kan bevæge sig, lave brain breaks og sjove lege, de kan arbejde med it og lave fotohistorier eller en interaktiv lågekalendar til forældrene eller en venskabsklasse. Endelig kan de kan arbejde med formidling og komme tæt på børne-

Det er ikke svært at forestille sig hvor inspirationen til Star Wars scener fra planeten Tatooine - optaget i Saharaørkenen - kommer fra, når man ser på disse indhyllede mænd, der sidder og spiller.
Foto: Jeppe Gudmundsen-Holmgreen

reporterne fra Tunesien og lære om hvorfor nyheder, demokrati og ytringsfrihed er vigtigt – for tunesiske børn og unge såvel som for alle andre børn og unge (og voksne). Hertil kommer film om børn og dagligliv i Tunesien, film fra DR Ultra og en Ramasjang-serie, hvor Motor Mille og Hr. Skæg får problemer i Tunesien.

Undervisningsmaterialet er udviklet af Michael Larsen, skrivende projektleder hos inVirke, sammen med bureauerne

Publikum Kommunikation og Pluralis. Michael Larsen står også bag introduktionen til undervisningsmaterialet til Børnenes U-landskalender 2022, som afholdes på lærer-kurser i løbet af oktober måned. Hvor og hvornår vil fremgå af CFU'ernes hjemmesider, hvor man også kan tilmelde sig, mens indkøb af classesæt inklusive 30 elevbøger, lærervejledning og et omfattende web-materiale kan fås til den billige pris på kr. 279,- ved bestilling inden 1. juli på u-landskalender.dk

Tunesien - mellem TikTok og tradition

Af Eline Mørch Jensen

Naim er 12 år og har fået en mobiltelefon af sin bedstemor. Skal han bruge den til at lave kattevideoer til de sociale medier eller til noget, der virkelig betyder noget, og kan gøre en forskel?

Årets elevbog *En farlig film* handler om venskab og mod - og om at det er i orden at sige ting højt. Også selvom man er barn eller ung og frihedsfølelsen oven på det arabiske forår, som startede som en folkelig opstand i Tunesien tilbage i 2010 og siden bredte sig i regionen, efterhånden er blegnet noget. Emner som demokrati og ytringsfrihed ligger lige under fortællingens overflade.

En farlig film er skrevet af Kirsten Sonne Harild, som har et hav af børne- og ungdomsbøger bag sig, bl.a. romanserierne *Pjok og Petrine*, *FC Englene* og *Død eller levende!* Den sidste har hun lavet i samarbejde med Jan Solheim, som hun også har skrevet krimiserien *Cornelius krut* sammen med. Det er ikke første gang hun kaster sig ud i at skrive om børn i fjerne og fattige egne af verden, tidligere har hun bl.a. besøgt og skrevet om livet i favelaerne i Rio de Janeiro i bogen *Eddus drager*, i øvrigt sammen med Lise Bidstrup, som var forfatter til årets elevbog til U-landskalenderen i 2017 om børnearbejdere i guldminerne i Burkina Faso.

- Efter at have boet i en favela i Brasilien sammen med Lise Bidstrup troede jeg, at jeg havde set *alt*, men der er også stor fattigdom og dyb håbløshed i Tunesien, fortæller Kirsten Sonne Harild. Hun er i tvivl om hvorvidt man skal karakterisere Tunesien som et I-land eller et U-land, for landet er på én gang både meget moderne og fuld af rigdomme og samtidig helt ubeskriveligt fattigt.

- Ikke så udtalt i Makthar, som er den by min historie foregår i, og som ligger i et frodigt landbrugsområde i nordvest op

Kirsten Sonne Harild lægger en forbindelse på den dreng, der lægger krop til figuren Sami i *En farlig film*.

Foto: Jeppe Gudmundsen-Holmgreen

mod hovedstaden Tunis, der en kæmpe storby med skyskrabere, men ude på landet, hvor tørken og ørkenen breder sig mere og mere, siger hun og fortsætter:

- For eksempel var vi ude og besøge en beduinmor, som boede alene i ørkenen

med sine fem børn. Hendes mand var syg og befandt sig på et værelse i en nærliggende by. Hun arbejdede med at samle sten og kunne samle et læs til en ladvogn, som kom og hentede stenene. Det gav hende en indtægt på 50 kr. om måneden. Det var helt vildt så fattigt det

var! Hendes piger gik i skole, men hendes dreng, som ikke klarede sig ikke så godt i skolen, var mest hjemme og hjælpe til med at samle sten.

Ingenting at lave
Sammen med fotografen Jeppe

Gudmundsen-Holmgreen og projektleder Michael Larsen var Kirsten Sonne Harild i marts 2022 på en researchrejse rundt i landet inklusive et ophold i byen Makthar, hvor historien foregår og hvor den familie og de personer, som danner forlæg for bogens persongalleri,

til daglig lever. Både by og mennesker er fundet i et samarbejde mellem årets ngo IMS (International Media Support) og den lokale kontakt og fixer Hiba, som samtidig fungerede som deres tolk og i øvrigt var datter af byens borgmester, der husede danskerne i sit private hjem.

- Byens eneste hotel var nemlig kondemneret og lukket ned, så det var ret heldigt, at vi kunne bo hos borgmesteren – også fordi han havde nogenlunde stabilt internet, griner Kirsten Sonne Harild.

Der bor omkring 15.000 indbyggere i Makthar, som ligger i et område der kaldes for kvæglandet på grund af de mange kvæg- og fårehold. Desuden er der mange oliven- og citruslunde ligesom der dyrkes dadler, pinjekerner, bulgur m.v. Oliventræerne er gamle og krogede og dyrkningen af oliven går helt tilbage til romertiden, hvilket områdets mange spredte romerske ruiner vidner om. Selve Makthar består mest af små murede huse i en eller to etager, nogle hullede veje og så skrald – og katte! – overalt, fortæller Kirsten Sonne Harild.

- Der er *ingenting!* Jo, et kæmpe marked en gang om ugen, deres souq med især grøntsager og brugt tøj i bunker, som folk står og roder i. Der sælges også alle mulige ting, de laver selv, måtter af flettet siv og tæpper, vævet af berbere - eller amazirfolket som de foretrækker at blive kaldt, det betyder det frie folk. Derudover er der et par skoler, lidt administration og så nogle cafeer, hvor mændene sidder og drikker kaffe eller mynte-the og ryger vandpibe. På cafeerne kan man få couscous og grillet lam og så spilles der ellers brætspil dagen lang, siger Kirsten Sonne Harild og lægger til:

- De fleste mænd har ikke noget at tage sig til. Nogen vogter får, det er typisk dem der lever som beduiner, og børnene hjælper til med at fragte varer til markedet eller flette kurve, plukke oliven og fremstille olie, mens kvinderne arbejder derhjemme. Men ▶

mændene, også de helt unge, sidder på cafeerne for at få tiden til at gå. Her er ikke nogen fremtid at få øje på for børnene og de unge. Det er simpelthen hjerteskrænde!

Håb om forandring

Et initiativ somdog kan give håb om udvikling og forandring i mindre byer som Makthar ude på landet, er dette års U-landskalender-projekt, der går ud på at fremme ytringsfriheden blandt tunesiske børn og unge. Bag projektet står IMS, som har til formål at bidrage til fredelige, stabile og demokratiske samfund ved at støtte uafhængige medier. Konkret vil IMS opbygge redaktioner og uddanne børn og unge som reportere, der kan udgive historier, som optager dem og har betydning for deres egne liv, hvilket dels vil give dem en stemme og desuden lære dem om demokrati og ytringsfrihed. IMS har allerede afprøvet et pilotprojekt på området sammen med den tunesiske ngo All Khatt, bl.a. i byen Makthar, hvor man har etableret et radiostudie i den lokale ungdomsklub med redigeringsrum og mixerpult, hvor børn og unge trænes i at arbejde med lyd og billeder.

- Vi besøgte deres studie, hvor de laver indslag til lokalradioen og filmoptagelser til SoMe. Og jeg vil bare sige at pengene er virkelig godt givet ud i det her projekt! Børnene og de unge er blevet utrolig bevidste og velformulerede, de er begyndt at forholde sig til hvad der sker omkring dem og er blevet meget mere kritiske over for kilder og misinformation, mener Kirsten Sonne Harild

- I lokalsamfundet er de også utrolig positive. De er jo slet ikke vant til lokale medier, fordi alt har været så centraliseret, så de er meget glade for lokalradioen, fordi udsendelserne handler om dem selv og deres lokalområde. De unge reportere producerer også videoer, som de lægger på YouTube og folk ved altid hvornår der kommer nye indslag, fordi de følger med på Facebook, tilføjer hun.

Alle er på nettet

Ifølge Kirsten Sonne Harild er tunesiske børn og unge lige så påvirket af digitaliseringen som danske børn og unge, selvom de er et helt andet sted:

- Jeg er selv bedstemor og medierne og internettet er en del af min virkelighed, men sådan har de det ikke. De står med en tradition og med nogle forældre og bedsteforældre, som ikke har måttet sige noget eller for eksempel bare tage et billede af et fremmed menneske på gaden - når de ser nogen tage billeder eller filme med et kamera, reagerer de faktisk med at kigge sig om efter politiet!

- Vores børn har demokrati og ytringsfrihed med sig, de tager det for givet, fordi de er født med det. Men tunesiske børn og unge står midt i et spændende krydsfelt mellem tradition og digitalisering. Mobiltelefoner er udbredte, også i Makthar, og de bruger meget tid på internettet - på TikTok, YouTube og Facebook - men der er en ret begrænset adgang til pålidelige informationer og stor risiko at blive udsat for fake news. Det har jeg indirekte prøvet at få med i bogen, forklarer Kirsten Sonne Harild.

Foto: Jeppe Gudmundsen-Holmgreen

Foto: Jeppe Gudmundsen-Holmgreen

Hovedpersonen i *En farlig film* er 12-årige dreng Naim, hvis storesøster er tilknyttet radioen i byens ungdomsklub, hvor man også kan gå til sport og dans m.v. Da Naim får en mobil, vil han først bare filme kattevideoer og lægge dem på TikTok, men det bliver hurtigt lidt kedeligt. En dag får han øje på en dreng - Sami - som laver nogle vilde tricks på sin gamle skramlede BMX-cykel.

Naim begynder at filme Sami i smug. Han vil gerne tilsætte musik og lægge videoerne ud på de sociale medier, men er nødt til at spørge Sami om lov. Før han selvfølgelig får det gjort, bliver Sami kørt ned af en bil på en af dårlige veje. Han slår sig slemt og cyklen bliver ødelagt. Naim ser og filmer ulykken, men hjælper Sami. Og nu har han pludselig en farlig film på sin telefon. Billisten stikker af i en fart, men når at true ad Naim, fordi han har filmet ulykken. Derfor tør drengene ikke gå til politiet. Det ender med at søsteren får dem overtalt til at stå frem og fortælle om ulykken i lokalradioen, hvorefter flugtbilisten melder sig selv og alt ender godt. Eller næsten godt, for på den ene side bliver de to drenge venner og Sami får erstattet sin gamle BMX med en ny, hvilket er rigtig godt, da den er hele hans liv. Men samtidig er Samis familie meget fattige og Sami vender ikke tilbage til skolen, som han har måttet forlade, hvilket peger tilbage på håbløsheden og den manglende tro på fremtiden.

Fælles børneerfaringer

Selvom Kirsten Sonne Harild efter eget udsagn har været *virkelig, virkelig* glad for at få opgaven som forfatter til elevbogen og i dén grad har nydt

at rejse rundt i Tunesien og opleve landet og dets befolkning uden for de almindelige turistområder, indrømmer hun at det har været hårdt og også lidt af en udfordring at folde emnet ytringsfrihed til mellemtrinet og især i indskolingen.

- Jeg har ikke kunnet forsvare at formidle så komplekst et emne til de helt små. I stedet har jeg prøvet at gøre det indirekte og mindre abstrakt, at holde det på menneskerne ... På bedstemoren, som advarer Naim mod at filme fremmede, på søsteren, som bliver drengenes hjælper og også på den empati der opstår hos eleverne, når en dreng falder og slår sig og endda får ødelagt sin cykel ...

Med andre ord emner, man ifølge Kirsten Sonne Harild, bedre kan gå til og snakke ud fra i skolen. Lige som man også altid kan tale med selv de yngste om vores sprog og hvordan vi taler med (og lytter til) hinanden og i det hele taget behandler hinanden, samt - ikke mindst - om billeddeling!

- Kattevideoerne var helt oplagte at have med, fordi der var så vildt mange katte alle vegne - det var som om det var kattene der bestemte det hele! - og så er kattevideoer også noget alle børn kender. Du ved, videoer af katte som hopper op i luften, når man lægger en agurk bag dem, griner hun og fortsætter:

- BMX-cykler var en rigtig stor ting, hvilket også er noget danske elever kan relatere til. Børnene kørte på BMX uden for byen, hvor de romerske ruiner ligger strøet ud over landskabet, overgroet af

de smukkeste blomster! Det var også herude i ruinerne at de unge tog ud for at mødes, det var så fantastisk smukt at se hvordan både naturen og ungdommen havde taget stedet til sig.

Farlig misinformation

De håbløse fremtidsudsigter var endnu et område, Kirsten Sonne Harild fandt det vanskeligt at drage ind i sin historie, selvom hun havde en oplevelse af at håbløsheden gennemsyrede alt og alle.

- Det gør virkelig ondt at se de der drenge og unge mænd, der ikke har noget håb for fremtiden. Jeg mødte godt nok også nogen, Naim for eksempel, hvis far var skoleinspektør, og som gik ind for - og havde råd til - at hans søn fik en uddannelse. Naim var aktiv og gik til taekwondo i sin fritid, men han var en af de heldige. Det typiske er at de føler sig fortabte, fortæller Kirsten Sonne Harild.

- Jeg har heller ikke skrevet om bådflygtninge, selvom det er noget der personligt nager mig meget. Ikke fordi der er akut nød, som de måske har i Bangladesh, men mange er totalt desillusionerede. *Med god grund*, for der er ikke noget at tage sig til. Vores chauffør fortalte os en dag at hans nabos søn var taget af sted i en gummibåd sammen med fem venner. De blev fundet i Middelhavet, mens vi var der ... druknede. Det er måske helt op mod 80 procent, der ikke klarer den ... Jeg føler en stor smerte over det ... Hvor langt skal et ungt menneske være nede, før man tager det valg?

Og så er vi tilbage ved problemet med den manglende information og viden eller decideret misinformation, som ifølge Kirsten Sonne Harild er stort, også netop på dette område:

- Mens vi var i Makthar dukkede der pludselig en historie op på TikTok, som alle de unge er på, hvor en eller anden har filmet at han er på vej til Italien i en gummibåd. Wow, tænker de så straks, det kan lade sig gøre! De tror at det gode liv er lige ovre på den anden side og kender slet ikke til den enorme risiko ... Og hvis man så faktisk overlever, så bliver man fængslet og sendt tilbage ...

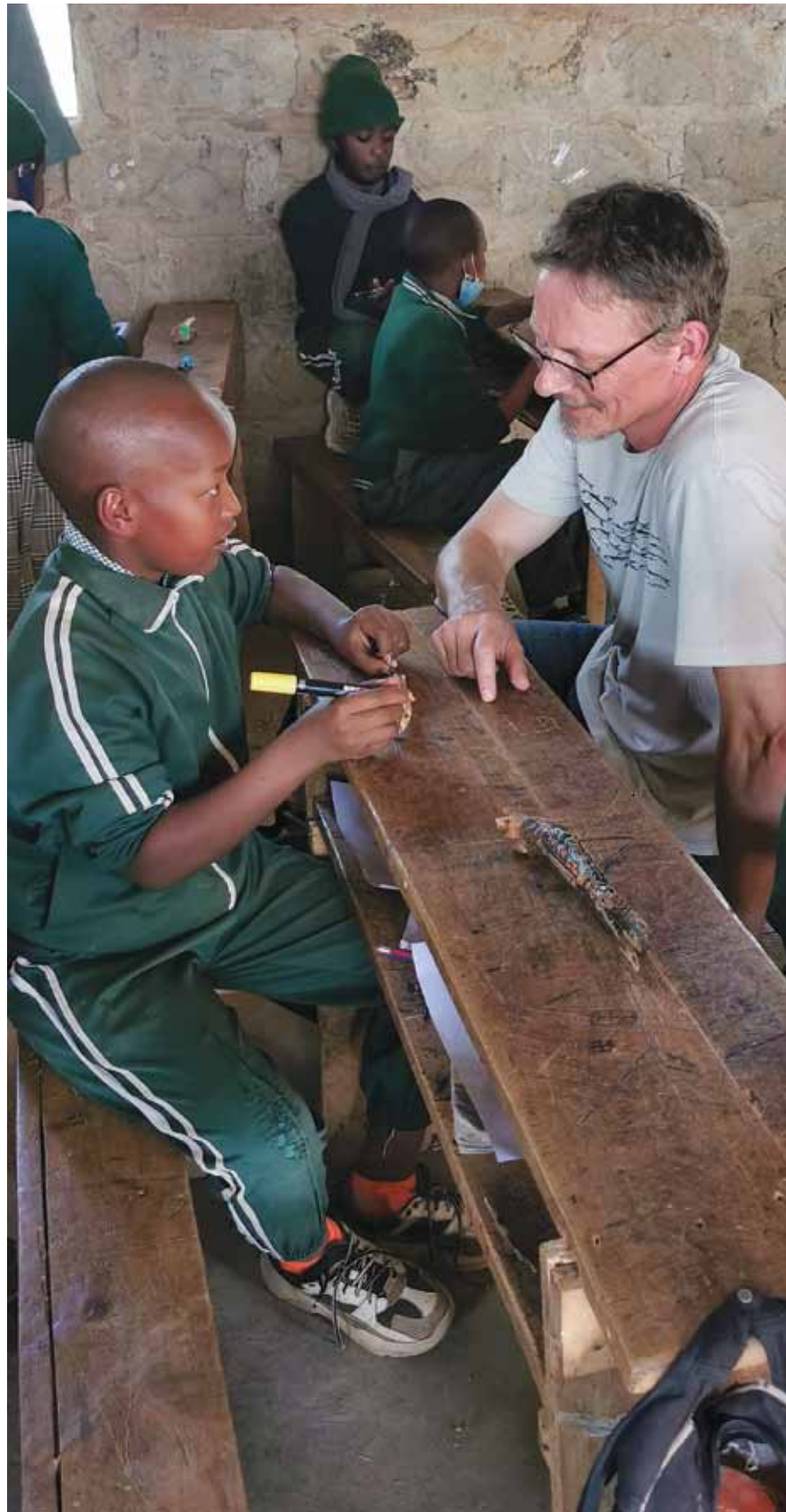
Kirsten Sonne Harild holder en lille pause, mens hun sunder sig ovenpå sit minderne fra turen i Tunesien og de følelsesladede oplevelser og indtryk. Så retter hun sig op og siger med fast stemme:

- På en måde har jeg alligevel fået lidt af håbløsheden med ind i historien med Sami, som Naim bliver venner med. Lige som Naim er Sami kun 12 år, men går ikke længere i skole og inden de to mødes, har han faktisk ikke andet i sit liv end sin BMX - dén smerte forstår Naim. Men selvom den ene er fattigere end den anden, finder de ud af at de har meget til fælles, ikke mindst da de oplever at det nytter noget at bruge sin stemme i radioen. Drengene får endda lov til at hjælpe til i redaktionen, men kun lidt til at begynde med - de er jo trods alt bare et par 12-årige drenge som gerne vil have det sjovt. Måske ligger der her et håb for fremtiden. Det håber jeg.

Foto: Jeppe Gudmundsen-Holmgreen

Fantasifisk for foden af Mount Kenya

Af Søren Jessen, forfatter og illustratør

Der er meget langt fra Mount Kenya til havet. Så kunne det ikke være sjovt at få en flok skolebørn, som aldrig har set havet, til at tegne fantasifisk?

Jeg har igennem årene været på skriveophold adskillige gange både i Danmark og i udlandet, og hver eneste gang er der sket det samme: jeg bliver meget produktiv. Jeg ved ikke, hvad det er, måske bare det at blive rykket ud fra sine vante omgivelser og få helt nye rutiner eller en anden måde at være til i verden på, for sådan får jeg det, når jeg er ude. Og jeg er vild med det.

Jeg har tidligere været i Rom, Berlin, Athen og på Bali. Senest har jeg så også været i Kenya i fem uger i starten af 2022, på Olepangi Farm, fire timers kørsel nord for Nairobi og halvdelen grad nord for ækvator, for foden af mægtige Mount Kenya, der med sine 5.199 meter over havets overflade har evig sne på toppen. Hvilket syn. Senere erfarede vi så, at den evige sne svinder mere og mere for hvert år, men det er en helt anden historie.

Her blev vi indkvarteret i et stort safaritelt med udendørs muldtoilet. Om natten kunne vi høre hyæneres karakteristiske hyl og fra klokken seks om morgenen et fuglekor af en anden verden – lige på den anden side af teltdugen. Om aftenen spadserede elefantflokkene forbi ovre på den anden side af åen, 100 meter væk, og fra morgenmadsbordet så vi ofte giraffer, bavianer, zebraer og impalaer på bakken over for farmen. I weekenderne tog vi på ture til kløfter, vandfald, nationalparker og op på Mount Kenya – helt op til en meteorologisk station i 3.049 meters højde med overnatning i en primitiv hytte.

Jeg ville gerne have skrevet en historie, der foregik i Afrika eller på anden måde havde noget med Afrika at gøre, og i månederne op til vi skulle af sted, forsøgte jeg virkelig at tvinge mine tanker i den retning, men jeg

fik ikke den rigtige idé, og uden en god idé har man som forfatter absolut ingenting. Derfor skrev jeg videre på en børnebog, jeg har kæmpet med i 4–5 år, og som det på skriveopholdet lykkedes at få færdig. Det havde jeg ikke regnet med på forhånd, for den historie har virkelig været genstridig. Jeg skal ikke kunne sige, om det var omgivelserne og Mount Kenya, der forløste historien for mig, men måske var det.

Et andet aspekt af opholdet på Olepangi Farm var, at man skulle lave et "ommunity project" af en eller anden art. Jeg valgte at lave en tegneworkshop med en skoleklasse, og fordi jeg i en af mine seneste bøger har tegnet en del fisk, tænkte jeg, at det kunne være sjovt at få børnene til at tegne fisk.

På dagen for skolebesøget gik vi til skolen med vores guide Mr. Kariuki og hans assistent Eva. Det tog en times tid, og vi var tungt læssede med sodavand, slikkepinde og diverse materialer til workshoppen. Da vi kom frem til Kairigire Bidiii Primary School, var den støvede skolegård, der ikke bestod af andet end en stor åben plads, med en ujævn overflade af hård,

tør jord, et levende virvar af børn, der drøede rundt og spillede bold eller legede tagfat præcis som i en hvilken som helst skolegård i Danmark. Varmen var ulidelig og alligevel rendte de rundt i lange bukser og langærmede sweatre. Hver og en med håret barberet helt i bund, selv pigerne.

Vi tiltrak stor opmærksomhed og børnene stimlede sammen om os i et hjørne ved skolens kontor. Alle børn var klædt i grønt tøj, ikke en decideret uniform – jeg tror ikke familierne havde råd til den slags – men bare hvad man nu havde af grønt. Vi blev ledt ind i et klasselokale med et par og tyve udvalgte børn, der var specielt interesse-rede i at tegne. Der var ingen rigtig tavle, men blot et område af væggen, der var malet sort. Man kunne næsten ikke se de tegninger, jeg tegnede på den. Gulvet var ujævnt stengulv, og vinduerne manglede en del glas. Det blæser meget i området på den årstid, så der var hængt tøj og pap op for at dække hullerne i vinduerne. Det var virkelig spartansk.

Børnene var der til gengæld ingen problemer med. De kastede sig over den indledende opgave med at tegne

fantasifisk på papir med stor entusiasme. I anden del af workshoppen skulle de udsmykke tørre grene og rødder, som jeg havde fundet rundt om i landskabet, og til det havde jeg hjemmefra medbragt et sæt Posca-penne, som kan male på alt. Det kom der nogle meget fine, farvestrålende fiskevæsner ud af, og bagefter forærede jeg posca-sættet til skolen.

Det er umuligt ikke at sammenligne med de danske skoler, jeg ofte er ude på, og hvor klasseværelserne er fuldt udstyrede med smart-boards, flotte plakater eller selvlavede plancher. På Kairigire Bidiii Primary School var der kun de bare stenvægge. Eleverne sad ved nedslidte skrivepulte, som man havde i Danmark for mindst 70 år siden, og de havde hverken bugnende skoletasker eller flotte pennalhuse, men det var glade børn, ivrige børn, spørgelystne og entusiastiske børn, og det var godt at se, at selv med så fundamentalt andre livsvilkår, så var der også smil, glæde og ligefrem jubel undervejs. Især da sodavandene og slikkepindene kom frem. Børn er nu engang bare børn. Også for foden af Mount Kenya. ■

Det år sjæle slår smut – og alt forandres

Jesper Wung-Sung fortæller her i et mailinterview med Søren Fanø om tilblivelsen af og tankerne bag sin nye ungdomsroman *Det år sjæle slår smut* (Gyldendal 2022).

Søren: I en mail ved juletid skrev du, Jesper, at: "i marts udkommer ungdomsromanen *Det år sjæle slår smut*. Det skulle altså tage mig 20 år at komme op på gearet fra *En-to-tre-NU!* Men jeg tror, at det er lykkedes, og bedre sent end aldrig, som en eller anden sagde i rette tid."

Søren: Hvordan har du oplevet modtagelsen af romanen?

Jesper: Det er et stort privilegium, at der findes læsere som ser frem til en bog, hvor der står "Jesper Wung-Sung" på omslaget. Alene det at vide det er alt rigeligt som fordring til at skrive noget der er sandt og stærkt. Det er muligt, at jeg læser min egen oplevelse ind i modtagelsen, men det er som om *Det år sjæle slår smut* har været længe ventet – ikke kun af forfatteren.

Søren: Og hvorfor skulle der gå 20 år?

Jesper: Fordi jeg arbejder efter mit ringbindssystem, hvor det altid er det øverste og mest presserende ringbind, jeg skriver på. Systemet gør, at jeg ikke kan vælge, hvad jeg umiddelbart har lyst til eller for eksempel et samfundsaktuelt emne, men samtidig sikrer det – så vidt muligt – at jeg ikke går i stå, fordi jeg kun skriver på dén bog, som fylder mest for mig her og nu. Jeg har ikke tal på de gange, jeg er blevet spurgt om, hvornår jeg skriver en bog i stil med *En-to-tre-NU!* Svaret har altid været: Når den står øverst i reolen.

Det skete under corona-hjemsendelsen. *Det år sjæle slår smut* er mit egentlige

litterære resultat af pandemi-tiden. Den er skrevet på smerten over, at min søn blev sendt hjem fra Ryslinge Efterskole. Han tog det selv noget pænere end sin far, hvilket vel først og fremmest skyldes, at børn og unge ser fremad, og at de ikke aner, hvad de går glip af. Jeg så til gengæld alt det, han mistede ved at være væk fra efterskolen i månedsvis. At han burde fjerne rundt sammen med og kramme 150 andre unge i stedet for at sidde alene oppe på sit barndoms-værelse og stirre ind i en skærm. Alt det jeg forestillede mig, at han gik glip af, blev ideer til romanen – altså små hvide sedler, og snart var ringbindet øverst, og derefter gik jeg i gang. Vi befandt os i samme hus – den hjemsendte efterskoleelev-søn og den skrivende forfatter-far. Så mens han sad ovenpå og fik online-undervisning, sad jeg nede i skrivehulen og skrev som besat på en roman om at gå på efterskole – om alt det han kunne have oplevet. Det var dén gnist, jeg havde manglet, til at skrive min første klassiske, realistiske ungdomsroman i 20 år.

Søren: Hvad gør det svært at skrive en ungdomsroman?

Jesper: De færreste glemmer, hvordan det er at være barn, og de fleste kan lide børn. At være voksen er det, vi er det meste af livet. Derfor er det heller ikke svært at få adgang til den verden, hvor man skriver om at være barn eller voksen. Der er derimod mange, som har glemt, hvordan det er at være ung. Der er mange, som ikke bryder sig voldsomt om unge mennesker. Men hvis man skal skrive en ægte ungdomsroman, skal man som forfatter unde de unge at være unge. Man må hverken over- eller undervurdere dem. Men man skal befinde sig i det emotionelle nu som ungdommen er. Måske er det en slags portal, som blot af og til åbner sig for en forfatter – det gjorde den for mig med *Det år sjæle slår smut*.

Søren: Romanen skriver sig ind i en perlerække af klassiske, realistiske ungdomsromaner som Tine Brylids *Liv og Alexander*, Klaus Lynggaards *Martin og Victoria* og din egen *En-to-tre-NU!* Den handler om efterskoleliv, venskab, kærlighed, balancen mellem frihed og fællesskab og at prøve at finde ud af hvem man er. Hvad er det efterskolen kan i 2022?

Jesper: Vi lever i et samfund, hvor alt bliver målt og vejret. Hvis der er noget, som ikke kan, tillægger vi det ikke værdi. Vi har et fx opbygget et uddannelses-system, der tilskynder de unge til at blive hurtigst muligt færdige. Et system, der belønner dem, det lykkes for, og straffer dem, der er i tvivl eller ikke er hurtige nok.

Vi lægger et konstant pres på de unge, tvinger dem til at vælge livsbane i en tidlig alder – og forsøger at give dem dårlig samvittighed, hvis de ikke ved, hvad de vil. Fortæller dem, at det koster samfundet – alle os andre – penge: *Hvis du ikke snart finder ud af, hvad det er, du vil med dit liv!*

Der sker en stigende professionalisering af tilværelsen. Ikke kun i uddannelses-systemet – på alle områder; også hvis du fx vil være professionel fodboldspiller. Tidligere kunne man godt have et nogenlunde almindeligt ungdomsliv ved siden af, indtil man blev voksen. I dag skal man hellige sig fodbolden fra man er 8-9 år. Der er træning og kampe 4-6 gange om ugen, morgentræning før skole, weekendstævner, feriestævner.

Hvis man spiller i en mindre klub, bliver man tilskyndet til at forlade den senest i 10-11-årsalderen. Børnene får at vide at: *ellers går din udvikling i stå*. Forsvundet er hyggen og fællesskabet, tilbage er en industri, der pacer børnene frem og undervejs sorterer de fleste fra. De bliver kasseret efter at have brugt op mod 15 år af deres liv på fodbold.

Med *Det år sjæle slår smut* vil jeg gerne slå et slag for det umiddelbart unyttige. Dét der ikke kan måles og vejes. Bakke op om retten til at give sig tid til at afsøge mulighederne. At stoppe op, sætte sig på en sten og glo ud over havet.

Efterskolen er et helle – et frugtbart fristed – i en verden af krav og fokus på penge og bliv-voksen-i-en-fart. Et sted hvor den menneskelige udvikling og fællesskabet er i centrum. På den måde ligner efterskolen kunst. Unyttig på en konkret skala, men uundværlig på en menneskelig. Noget der i sidste ende ikke kun vil give et lykkeligere liv for den enkelte, der har fået mulighed for at stoppe op, men også et bedre samfund for os alle. En gevinst – et resultat – der paradoksalt nok kommer af ikke at være resultatorienteret.

Søren: Hovedpersonen Jonathan er landsholdsspiller og alt drejer sig om fodbold for ham. Hans fremtid som professionel er sat på skinner. Hans efterskole er selvfølgelig en idræts-efterskole hvor eliten mødes og passer sin træning og sine motions- og kostkemaer. Så brækker han benet og vælger i stedet at starte på den kreative efterskole, Ruvinge, hvor eleverne ikke just er topidrætsudøvere og hvor mange ikke aner hvem Messi og Ronaldo er ...

Jesper: Sportens verden er dybt fascinerende, men også uhyggelig enstrenget. Det er en slags sekt med en given verdensorden. Alt er træning, kamp, mål og ikke-mål. Men det er i mødet med det anderledes og ikke givne, at vi rykker os som mennesker. Ved at fjerne Jonathan fra sin "sekt" må han lære at forstå sig selv og verden på ny.

Søren: Jonathan oplever det ene distraherende benspænd efter det andet. Der er hans roomie, Vitus Ole Harkenfeldt Sølvdrup, som minder om andre skønne, skøre og skæve figurer i dit forfatterskab. Der er slikpusheren på værelse 502, og Asta, der rykker ved Jonathans selvopfattelse, verdensbillede og måske kærlighedsliv. Tænk sig, at der er en verden uden for fodboldbanen. Langsomt spindes Jonathan ind i Astas net – der ikke er et målnet. Soundtracket til romanen er ikke længere Leonard Cohen, men Katinka Band med flere. Hvilke tanker ligger bag romanens playliste?

Jesper: At det skulle være Astas musik. Altså et musikalsk univers som Jonathan ikke kender til. Derfor måtte det heller ikke være den musik, som – bortset fra Lucinda Williams, som jo er morens musik – lå først for hos forfatteren. Altså ingen ►

Foto: Les Kaner

”Med *Det år sjæle slår smut* vil jeg gerne slå et slag for det umiddelbart unyttige. Bakke op om retten til at give sig tid til at afsøge mulighederne. At stoppe op, sætte sig på en sten og glo ud over havet.

Tom Waits eller Nick Cave, men i stedet Fenne Lily og Ada Lea. Men da Asta bruger musik terapeutisk og både er kvik og kritisk – så hun ville gennemskue hule, spekulative numre i løbet af 15 sekunder – er det ægte musik med gode tekster.

Søren: Din efterskolesang, som indgår i romanen, understreger ungdomslivets foranderlighed. Omkvædet lyder:

*"Der er altid et tæppe som går
Det er sådan en scene opstår
Du sætter af i en bue, noget ta'r
slut
Det år sjæle slår smut"*

De fire vers er også titler på de fire akter romanen fortælles i. Hvordan spiller sangen sammen med romanen?

Jesper: Det er en sang, der handler om at miste eller blive til noget nyt. Det kan være en barndom, der slutter, og en ungdom, der begynder. Et ungt menneske, der skal finde sin plads i verden. Det kan være en forælder, der tager afsked med sit barn – som bliver voksen, eller bare skal på efterskole. Et parforhold, der slutter. En hel del passer til romanen og Jonathans udvikling. Han træder op på en nye scene – Ruvinge – en masse udspiller sig – nye mennesker, Asta m.v. – sætter af i bue – han begynder at forandre sig – noget ta'r slut – forholdet til Benedicte, også en forandring i forhold til fodboldverden – det år sjæle slår smut – alt det der sker med og mellem eleverne på efterskolen og med og mellem Jonathan og Asta.

Søren: En læsning af romanen kalder på, at man genlæser flere af dine noveller som "Sukermusen", om Aastas mors misbrug af hende på de sociale medier, eller om drenge og fodbold i "Sidelinjen". Noveller der tematisk ligger tæt på *Det år sjæle slår smut* ...

Jesper: Det pudsige er, at jeg ikke skænkede de to noveller en tanke, mens jeg skrev, men så snart jeg havde afsluttet romanen, stod det klart for mig, at jeg til dels havde foldet de samme tematikker

og personer ud på et større lærred. Pigen i "Sukermusen" hedder gudhjælpemig også Asta! Måske ligger her en forklaring på, hvorfor jeg ynder at pendulere mellem novellen og romanen – i den korte form kan jeg afprøve noget, som senere kan foldes ud med meget mere kød og blod.

Søren: Hvor kom titlen *Det år sjæle slår smut* fra?

Jesper: Der er få år i et menneskes liv, som er så unikt og som skiller sig så meget ud fra resten, som det år man er på efterskole – eller højskole for den sags skyld. Det hører man gang på gang.

Det skyldes selvfølgelig, at man geografisk befinder sig et andet sted end normalt, og at man lever i en nærmest lukket verden sammen med en masse andre unge. Men det skyldes også, at det er et af de eneste år i ungt menneskes

liv, som ikke nødvendigvis fører til et bestemt mål – et resultat, en eksamen, et skridt på en bestemt vej. Tværtimod er det et rum, hvor fokus ikke først og fremmest er på karakterer, uddannelse, fremtid – men på at være menneske her og nu blandt andre mennesker. Et sådan år kan åbne op ind til sjælen som intet før eller efter.

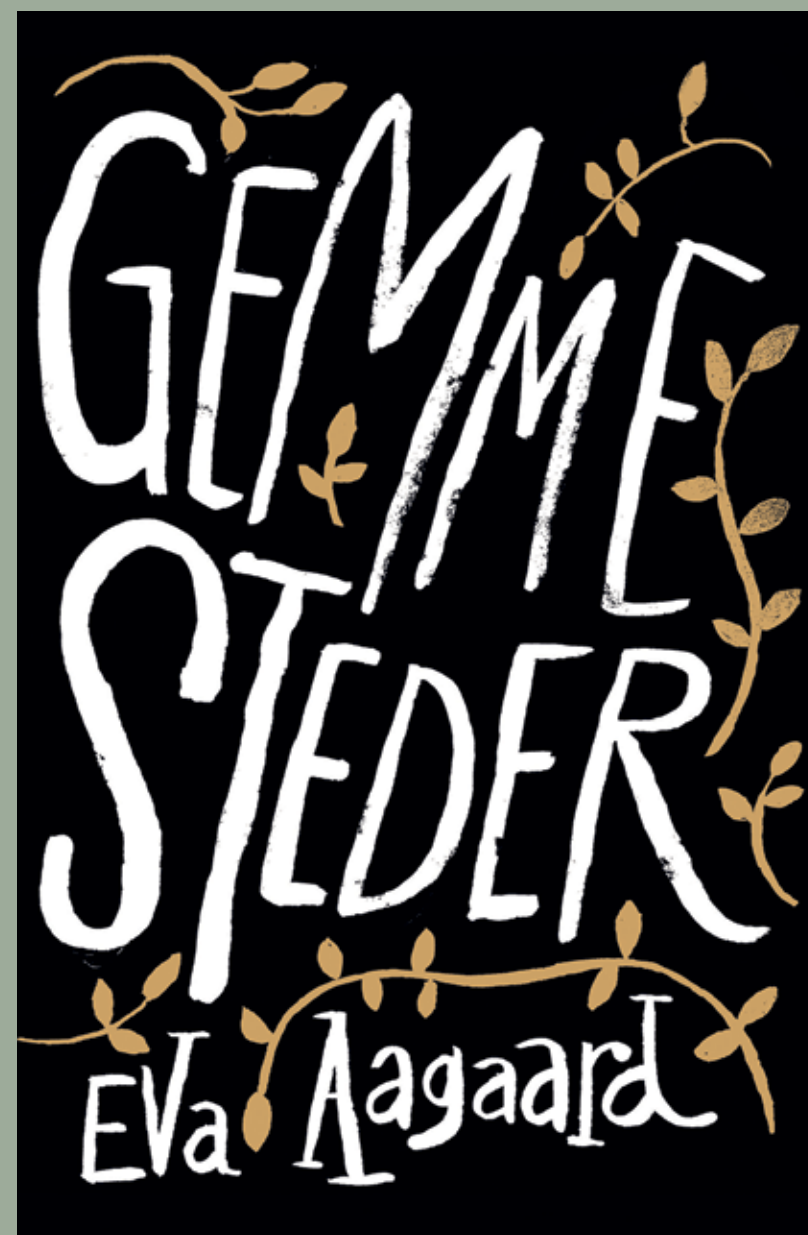
Og "sjæl". Vi bruger hele tiden ord som "fremtid", "job", "karriere" over for de unge – men tager vi nogensinde ord som "sjæl" i vores mund? Jeg tror vi ville have godt at sige "sjæl" noget mere. Og netop ikke én sjæl, men sjæle – fordi det er en livsforandring, der sker i fællesskab med andre.

Der var en leder for en efterskole, som sagde til komponisten, der har lavet melodien til sangen "Det år sjæle slår smut", at titlen var et rammende billede på det, der foregår med de unge mennesker. Det var også mit ønske, altså på poetisk vis at indfange, hvad der sker med de unge i løbet af det år. Hvor mange forældre har ikke sagt, at det er en helt anden søn eller datter, de har fået hjem fra efterskolen. Denne udvikling sker i ryk, eller nærmest som smut – svævende gennem samvær og ikke som pligt. Grafisk har titlen noget af det samme, s'erne, vokalerne, rytmen – som slår titlen selv smut.

Men det er jo mit forsøg på at analysere titlen. I sidste ende kom den bare med

samme mirakuløse usandsynlighed som en sten, der svæver over vandet. Måske min bedste titel – selv om jeg også kender dem, der ikke mener at *To ryk og en aflevering* kan overgås. Ha, ha.

Se mere på: <https://wungsung.dk/>
Lyt til sangen på <https://www.youtube.com/watch?v=fYA8Hgqvlik>
Søren Fanø: *Når litteraturen giver trælår. Med Jesper Wung-Sung i skolen* (Dansklærerforeningens Forlag, 2021)

Barsk og rørende ungdomsroman om et svært ungdomsliv.

Eva Aagaards hårdtslående og tankevækkende ungdomsroman *Gemmesteder* beskriver de skrøbelige ungdomsår, hvor livet formes og påvirkes af forældre, venner, skole og egne valg og grænser.

Læseren lukkes ind i et ungdomssind, hvor en altopslugende usikkerhed, vrede og ensomhed dominerer, og hvor vejen til accept går gennem en labyrint af løgne og overtrådte grænser.

Line har ingen venner, men en dag begynder Maria at tale med hende. Maria er alt det, Line ikke er. Hun er populær og selvsikker, og langsomt begynder Line at blive accepteret at klassekammeraterne. Men indeni sidder den konstante usikkerhed, for hvorfor er Maria egentlig sammen hende, og kan Line overhovedet regne med, at Maria kan lide hende?

Gemmesteder er velegnet til læsning og samtale i udskoling. Find læseklubmateriale på gad.dk.

Eva Aagaard er uddannet fra Skrivekunstakademiet i Bergen og debuterede på norsk med romanen *Døtre* i 2019. Derudover har hun udgivet digte og kortprosattekster i danske og norske litterære magasiner.

Eva har en bachelor i journalistik og skriver for flere forskellige danske medier, blandt andet om bøger og kulturstof.

Én god historie kan redde hele verden

Af Eline Mørch Jensen

Historierne forsvinder fra verden. Snart vil porten til Biblioteksskoven lukke for altid.

Det går op for Gro – pigen med det misformede ansigt – at der findes to slags fortællinger:

dem der giver dig noget og dem der tager noget fra dig.

(Fra bogens bagside)

Puha, det er seriøst alvorlige sager der er på spil her – enhver (skole)bibliotekars værste mareridt! Gro er et dystopisk eventyr for store børn om de originale historiers kamp mod de dårlige historiers, og om den 13-årige pige Gros modige og farefulde færd til Biblioteksskoven, inden porten lukkes i.

For måske er det faktisk dér hun oprindelig kommer fra, og dér hun, sammen med egefolket, hører til, og ikke i lejligheden på 5. sal på Vesterbro med sin ødelagte og pillemisbrugende mor og sin gamle skrantende hund Laika. Måske kommer Laika også fra Biblioteksskoven, som den fallerede muse Frank påstår, og måske er hundens eneste chance for at komme sig at vende tilbage dertil?

Frank både bander, ryger og drikker så det står efter, men han er egentlig god nok på bunden og vil bare hjælpe Gro. Hun har selv skrevet ham frem i én af sine historier, viser det sig, og på den måde sat Frank fri. Frank er sikker på at Gro er i fare og hurtigst muligt bør søge tilbage til Biblioteksskoven – og tage hunden med sig. Men tør hun tro på Frank og tør hun i øvrigt tro på sine egne forestillinger og prøver Gro bare at drømme sig væk til en anden og mere eventyrlig verden? Hendes psykolog siger hun ikke kan, men hun siger på den anden side også, at livet er for kort til bøger ...

Eller er Gro ikke dømt til at finde sig i et ensomt liv som mobbeoffer på grund af sit vansirede ansigt, som klassekammeraterne væmmes ved ... Kan hun selv være med til at ændre sin egen tilværelse? Udover sin gamle, syge og elskede hund og de historier, hun finder på og skriver ned i sin notesbog, har Gro kun venen Sakarias, hvis boghandel skal rives ned for at give plads til et nyt betonbyggeri, fordi penge og magt også på dette felt – kommer før mennesker.

Det samme gælder, ifølge Frank, litteraturen. Hvis bøgerne ikke er originale og gode og historierne ikke bliver behandlet ordentligt "Så forvandles de til det mest ødelæggende stof, du kan tænke dig. Løgn, manipulation, mørke. En enkelt mishandlet historie kan forgifte en hel nation," som han på et tidspunkt forklarer den forfærdede Gro, inden han med et blink i øjet skynder han sig at tilføje: "Men én god historie kan redde hele verden."

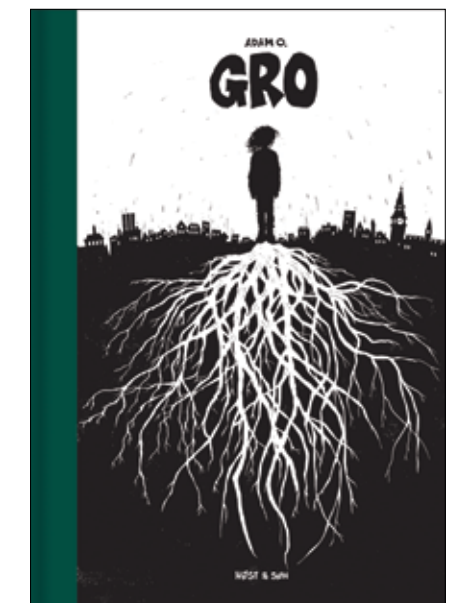
Adam O's samfundskritik er her i *Gro*, som i tidligere udgivelser, fx tegneserietrilogien *Den rustne verden*, som han modtog Kulturministeriets Forfatterpris for børne- og ungdomsbøger for i 2021, ikke til at tage fejl af. Det gælder både i ord og billeder. Hans afstandtagen fra rå pengemagt, uretfærdighed og kynisme er lige så sikker som hans varme over for og solidaritet med børnene og de skæve eksistenser – ingen nævnt, ingen glemt. Men Adam O er ikke "bare" vred, opgivende eller *imod* konformitet og snæversynet kapitalisme, men befriende nok også for alt levende, inklusive de gode historier, fantasien og oprørskheden!

Selvom Adam O som illustratør har en herlig løssluppen streg og en fin farvesans, savner man ingen af delene i *Gro*,

som er illustreret med billeder og vignetter i dunkle og nærmest grafiske sorthvide linoliumstryk. Hans illustrationer er nemlig både poetiske og stemningsfulde og passer perfekt til denne mørke og lettere kuldslåede historie. Her er illustrationerne bare i mol, men lige så udtryksfulde som de sprudlende farveglade illustrationer i *dur*, som fx kan ses i *Tonny2ton*-bøgerne.

Der er ikke den samme fandenivoldske humor i *Gro* som i andre af Adam O's bøger, til gengæld er historien godt fortalt, altså *pokkers* godt fortalt, vejdrejet, medrivende og super spændende. Så en dystopi, ja, men ikke uden håb og et lille (oprørsk) lys for enden af tunnelen. *Gro* er i sandhed en pokkers god historie!

Gro
Tekst og illustrationer Adam O
155 sider
Høst & Søn 2022

OPDAG TUNESIEN !

2022
BØRNE-
U-LANDS
KALENDER

ÅRETS FAGLIGE OPDAGELSESRJSE. Med det nye materiale kommer dine elever tæt på Tunesien: Et mødested for folkeslag gennem årtusinder – og rigt på traditioner, kultur og natur. Men samtidig et moderne land med et helt ungt demokrati, med skole til alle – og med kontraster og store forandringer.

I oplever det grønne indland med fåreflokke, romerske ruiner og olivenlunde. I ser Saharas sandørken med palmeoaser og saltsøer. I møder det travle kystland, fiskernes ø, storbyen og den gamle medina.

Undervejs lærer I om børnenes dagligliv, om medieklubber, om skorpioner og blåkrabber, om dadler, guldtøfler og arabiske dekorationer. I møder også Star Wars, eksperimenterer med salt og bygger en akvædukt. Materialet giver globalt udsyn i børnehøjde og passer også til arbejde med verdensmålene.

1.-5. KLASSE – NEMT, ENGAGERENDE OG MED MASSER AF KERNEFAGLIGHED:

Årets bog: 'En farlig film' af Kirsten Sonne Harild. Naim på 12 år får en mobiltelefon af sin bedstemor og kommer til at filme en hændelse, som kan få store konsekvenser. Bogen rummer også masser af faktastof i små bidder, flotte illustrationer og tre eventyrlige læs let-historier fra Tunesien.

Årets film: Masser af små film om børn og dagligliv. Plus film fra DR Ultra og en Ramasjang-serie, hvor Motor Mille og Hr. Skæg får problemer i Tunesien.

Kreativitet: Syng med på årets sang. Arbejd med tunesiske mønstre og symboler, med foldebøger, smykker og malerier.

Masser af fagopgaver: Eleverne læser, undersøger, skriver, laver N/T-eksperimenter og formidler.

Bevægelse: Brain breaks og sjove lege.

Lærer-web med alle materialer klar til brug og nemme opgaveark.

Kreative IT-værktøjer: Skab nye, flotte fotohistorier eller lav selv en interaktiv lågekalender om Tunesien til forældrene eller en venskabsklasse.

Journalistik i børnehøjde: Kom tæt på børnereporterne fra Tunesien og opdag, hvorfor rigtige nyheder er så vigtige – også hjemme i ens egen by!

Årets projekt: Den danske organisation IMS støtter demokratiet i Tunesien ved at uddanne børn og unge til at lave deres egne, uafhængige lokalmedier.

**BESTIL
NU**

Lav pris før
1. juli

- ✓ 30 store elevbøger
- ✓ 2 lærervejledninger
- ✓ Omfattende web-materiale

Komplet
klassesæt **279,-**

Bestil på u-landskalender.dk

Lærerne siger: Fantastisk materiale • Både lærere og elever var begejstrede • Spændende og lige til at gå til • Megalækre bøger • Virkelig god variation og faglig spredning • Børnene var vildt, vildt optaget af det • Noget af det vigtigste, de lærer hele skoleåret • Altid en KÆMPESTOR succes

UDENRIGSMINISTERIET
Danida

IMS
GOOD JOURNALISM
BETTER SOCIETIES

DR